

z značajem in duševnostjo našega naroda in našega človeka, ne z njegovimi potrebami, cilji in ideali, ne končno z današnjo dobo in z zahtevami življenja. Šola učilnica, kakor so nam jo dali naši sosedje in kulturno bolj razviti narodi, je še vedno neomajen ideal, ki se ga upa dotakniti le malokdo izmed naših šolnikov in pedagogov.

Zato je moj namen danes, napovedati vsemu, kar je v vzgojstvu nespodobnega za življenje, kar je okostenelega in kar samo ovira zdrav razvoj, neizprosni boj v imenu novega življenja, nove pomladi, ki mora končno zaveti tudi po naših poljanah. Moj namen je, da bi prinesel s svojimi besedami tisti topel pomladni veter, ki uniči lepoto zimske idile iz prijetnosti zimskega spanja, ki razgrize ledene okove in raztrga snežene odeje. Neprijeten gost je to, ki ne dela nikakih kompromisov z zimo temveč jo preganja korak za korakom, dokler niso odstranjene vse ovire in zapreke novega življenja. Zaveda se, da je na njegovi strani elementarna sila porajajoče se pomladi in probujajoče se prirode, s tem pa tudi zmaga.

Rad bi bil vsaj prvi dih pomladnega vetriča, ki mora dati možnost razmaha pod železno odejo današnjega oficijelnega in neoficijelnega vzgojstva, ki pa so življenja sposobne in tako potrebne našemu narodu in človeštvu. Te osvobodilne sile bodo delovale na to, da se končno vendar še prilagodi vzgoja vsesplošnemu razvoju ter ga poskuša dohiteti. Naša vzgoja pa se mora prilagoditi povsem našim razmeram, duševnosti našega naroda, našega človeka, tistih plasti, ki jih hočemo vzgajati. Opozoriti in pokazati to nujnost, je naloga današnje razprave.

Zdi se mi, da je z zastopniki posameznih učiteljskih društev zbrana danes tukaj elita učiteljstva in da je ravno tukaj mesto, kjer se mora govoriti najprej o sličnih problemih. Kdor pozna malo delovanje učiteljstva v Nemčiji in njih moč na vzgojnem področju, njih pravo naprednost in njih smisel za narod, ta bo razumel, zakaj se obračam s temi problemi na učiteljstvo in zlasti na osnovnošolsko učiteljstvo, zakaj se obračam na vas, na izbrano elito! Jaz govorim danes neposredno vzgojiteljem in voditeljem naroda, k vsakemu izmed vas posebej in ne brezglavi slepi masi. Jaz govorim voditeljskim naravam, samostojnim in svobodnim ljudem, ki jim je merilo za njih delovanje edinole narod oziroma tiste plasti naroda, ki so jim izročene v varstvo in vzgojo. Zato so tudi moje besede in moje zahteve lahko visoke in odkrite, saj izvirajo edinole iz potreb tistega naroda, ki ga vi vzgajate. Ne govorim pa tistim, kojih duše so slabotne in plahe, ki so se navadili na zimo v naši domovini in ki se bojijo pomladi. Jaz govorim vsem tistim, ki hrepenijo po pomladi in ki hočejo novega življenja za naš narod in za človeštvo.

Ker pa se zavedam popolnoma nujnosti svojih zahtev in njih upravičenosti, naj ne sprejme nikdo mojih besedi za prazno mladeniško utopijo, kajti te zahteve izvirajo iz današnjega gospodarskega, socialnega, političnega in vsega kulturnega življenja. Naslanjam pa se v svojih zahtevah na moderne pedagoške struje, zlasti na zastopnike odločne šolske reforme v Nemčiji in na zastopnike delovne šole v Rusiji na eni strani, na drugi pa na potrebe najširših plasti našega naroda. Ne skeptikov in malo dušnežev, temveč velikih idealistov potrebuje naša doba, ki še verujejo v bodočnost in ki bi bili močni dovolj, da popeljejo naš narod s smelo roko mimo vseh prepadov iz današnje krize. Takim idealistom in voditeljskim naravam govorim tedaj danes, ki znajo hoteti, verovati in delati, tem veljajo moje besede in upam da ste to vi vsi. S tem pa prestopam k predavanju samemu.

Zgodovina pedagogike nas uči, da je imela vsaka velika zgodovinska doba, ki se je bistveno razlikovala od drugih, tudi svojo individualno vzgojo, ki je bila najtesneje spojena s socialno strukturo, z gospodarskim, političnim in vsem kulturnim življenjem takratne dobe. Tako vidimo, da je vzgoja v Homerjevi dobi, v dobi Odiseje in Ilijade povsem drugačna kakor vzgoja v poznejši helenski dobi na primer v Sparti, ko ni imela družba več patriarhalnega značaja, temveč je bila podeljena v stanovne z natančno določenimi pravicami in dolžnostmi. Ko so stanovi prišli pod ziranje o državi, o družbi, o verstvu in o posamezniku v temeljih spremenilo se je morala naravno zopet spremeniti tudi vzgoja. Ni se več opirala kakor v helenski dobi na potrebe in koristi države temveč na interese posameznika, ki je sedaj v helenistični dobi pridobival

na veljavi. Telesna vzgoja je stopila povsem v ozadje, v ospredje so stopile filozofija, retorika in gramatika (to je veda o jeziku i literaturi). Otrok se je cenil višje. — S krščanstvom so zavladale povsem nove ideje, izvršil se je preokret v celotnem mišljenju in naziranju. Vsi ljudje so postali pred bogom enaki, vsak človek ima neumrjočo dušo in njegov cilj je doseči nebeško kraljestvo. Vzgoja ni imela za cilj vzgajati dobrih državljanov ali pripravljati samo za to zemsko življenje, temveč je hotela človeka oblikovati tako, da doseže večni blagor na onem svetu. Tudi srednji vek s svojim misticizmom in s svojo skolastiko si je ustvaril svojo samolastno samostansko vzgojo, doba humanizma je mogočno vplivala na vzgojo ter postavila nove cilje in nova pota. Doba prosvetljenstva je obrnila zopet vso pozornost na intelekt in na individualum itd.

Z vsako veliko idejo, ki je pretresla svet, z vsako znatno spremembo v političnem in gospodarskem življenju, v načinu pridobivanja življenjskih potrebščin, v načinu izrabljanja prirodnih sil in v načinu proizvajanja se je nujno spreminjala tudi vzgoja, so se spreminjali njeni cilji, njene naloge in njene poti.

In še nekaj opazimo. Vsak narod je vzgoji dal vedno svoje lastne črte in vsak je vzgajal več ali manj svojo deco v skladu z lastno duševnostjo in lastnim značajem. Tako je pač nemška vzgoja precej drugačna kakor francoska, italijanska ali ruska. Le naše oficijelno šolstvo je posnemalo vedno nemške vzore in ni niti poskušalo, da bi se prilagodilo povsem duševnosti in značaju našega naroda in tistih plasti, ki jim je bilo namenjeno.

Če hočemo tedaj razumeti naloge vzgoje v današnji pozno kapitalistični dobi, moramo poznati predvsem njeno strukturo in njen značaj na eni strani, na drugi pa specijelne potrebe našega naroda, njegovo duševnost in njegov značaj. Šele tako bomo razumeli, kam da naj krene vzgoja in katere smernice naj zavzema.

Oglejmo si tedaj najprej nekoliko značaj naše dobe! Vse politično, socialno, gospodarsko in sploh kulturno življenje se nahaja v krizi, ki ne pretresa samo zapadne Evrope, ki sega v vse dele sveta. Stare stolpe in tisočletne zgradbe se rušijo, na njih mestu nastajajo nove zasilne tvorbe. Meščanska in proletarska družina razpada, novi razred neposedujočih — proletariat stopa v ospredje. Vedno glasnejša postaja zahteva po socializaciji proizvajalnih sredstev, po organizaciji proizvajanja. V gospodarskem in kulturnem življenju vlada stagnacija. Od enega konca Evrope do drugega rožlja orožje, vedno grozijo novi izbruh podobni svetovni vojni. Vse ozračje je nekam nemirno napeto, polno pričakovanja nečesar novega. Na vseh potih kulturnega življenja je za današnjo dobo značilno nestrpnost, mrzlično spreminjanje in iskanje; nikjer ni nič stalnega, nič trdnega. Tako kažejo vsi znaki, da je naša doba le prehodna, da so njeni spremljevalci razpadanje, nastajanje in spreminjanje.

Iz te dobe razpadanja, nastajanja in spreminjanja moramo tedaj poiskati smernice za vzgojo človeka, ki naj rešuje vse naloge, kakor mu jih prinaša razvoj. Če hočemo zagrabiti v velikem naloge vzgoje, tedaj nastane pač kot prvo vprašanje problem, kako pomagati pri razrešitvi te svetovne krize.

Za razrešitev te krize je potrebno ogromno nove energije, ki je ne premore niti vladajoči kapitalistični razred, niti njegova pomočnica — inteligenca. Kolikor energije sta ta dva imela, sta jo že zastavila — in vendar je kriza vedno večja. Zato je razvidno, da moramo poiskati novega dotoka ustvarjajočih sil in energije in da jo lahko iščemo le pri vrelcu, to je pri narodu. Iskati jo moramo pri tistih plasteh, ki niso imele doslej dane možnosti, da bi se razmahnile in razvile svoje ustvarjajoče sile, ki so zamirale v kali, neizrabljene in nepoznane.

In res prihaja problem vzgoje najširših plasti z veliko jakostjo v ospredje ravno v tej prehodni dobi. Nekateri narodi in posamezni sintetikki vseh narodov mu pripisujejo naravnost odločilno vlogo za razrešitev krize in za nadaljnji razvoj človeštva. Evo izmed najvažnejših vprašanj današnje dobe nastaja problem, kako izobraziti tiste plasti, ki so bile vedno deležne le osnovnošolske izobrazbe, kako jih dvigniti kulturno ter jih usposobiti za samopomoč iz socialnega in gospodarskega položaja, v katerega jih je obsodil kapitalistični družabni, ter s tem poskušati razrešiti socialni problem. Končno treba najti način, kako jih pripraviti za

razrešitev nalog, ki nam jih prinaša gospodarski, socialni in politični razvoj.

Drugi narodi se že davno zavedajo važnosti teh problemov, reformirajo šolstvo in vso vzgojo, stavijo in organizirajo ljudske visoke šole za kmečko prebivalstvo in za delavstvo, skrbijo za zaščito dece in mladine za mladinsko vodstvo itd. Pri nas še doslej nikdo ni posvečal tem problemom večje pozornosti in šele s svetovno vojno in v povojni dobi so se nekaterim posameznikom začele odpirati oči, ko so videli da brez širokih mas kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva ni niti misliti na ureditev naših razmer. V političnem življenju, v našem gospodarstvu vsepovsodi je bujno potrebno njih sodelovanje. Za to sodelovanje pa je treba gotove kulturne stopnje, zrelosti in samostojnosti. Tako nas tudi brez globljega razmišljanja že naše razmere same silijo, da vzgajamo in izobražujemo tako kmečko prebivalstvo kakor industrijsko delavstvo. Vse to pa še vedno vidijo le posamezniki, večina naših inteligence nima za to smisla. In še ti posamezniki ne poznajo ciljev in ne poti, po katerih bi naj hodili pri svojem delu. Za to je potrebna v tej smeri temeljita preorientacija. Vsa naša pozornost se mora obrniti ravno na temeljito izobrazbo našega kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva, ki sta najizrazitejša zastopnika najširših plasti našega naroda.

Odgovor na vprašanje, kako pomagati pri razrešitvi vsesplošne svetovne krize bi bil tedaj: *da izobrazimo kmečko prebivalstvo in industrijsko delavstvo ter razvijemo vse njune ustvarjajoče sile in energije, ki še spe neizrabljene ter jih pripravimo za razrešitev te krize.* S tem pa nastane takoj vprašanje, kako razrešiti ustvarjajoče energije ter jih pripraviti za razrešitev sodobnih nalog in kak naj bo posameznik, da bo sposoben za te velike naloge. Ali lahko pedagogika hodi še naprej po starih tirih, ali pa mora zavzeti pri svojem delovanju povsem nove smeri?

Kak naj bo tedaj človek v današnji dobi spreminjanja, razpadanja in nastajanja novih tvorb?

Ker stopa vsak hip pred nove naloge, ki jih do takrat še ni srečal in ki bi jih vendar moral rešiti, je nujno potrebno, da je samostojen v mišljenju in razsojanju, ker le tako bo lahko kos tem nalogam. V njem moramo razviti vse duševne in telesne sile ter ga oblikovati tako, da bo lahko na svojem področju tudi ustvarjal. Rekli smo, da se vse staro in trdilo ruši, in da je človek primoran, na mesto razpadlega in razpadajočega staviti nove tvorbe, znati mora tedaj ustvarjati.

Oblikovati samostojnega človeka, ki zna sam hitro misliti in razsojati, ki zna povsodi ustvarjati kamor stopi, današnja vzgoja ne more. Ona se je pečala v glavnem z vprašanjem, kako predati kulturno dedščino v najpopolnejši obliki doraščajočim rodovom ter jih usposobiti, da bodo podedovano kulturno razvijali v isti smeri naprej. Hotela jih je napraviti za vredne dediče starih tradicij in ideologij, kulturnih vrednot in znatih dobrin, ki bi smatrali že vnaprej vse za sveto in nedotakljivo, kar so častili njih dediči.

To pa danes nikakor več ne zadoštuje kakor nam je pokazala analiza stopnje sodobnega razvoja in strukture sodobnega življenja. Če pa si ogleđamo perspektive v bodočnost, vsaj v najbližnji prihodnosti, potem današnja pedagogika že docela odpove. Najmočnejša gonilna sila v razvoju sta danes tehnika in industrija. Stroj je spremenil stari način proizvajanja ter zdrobil fevdalni družabni red. Stroj je osredotočil in potenciral življenje v velikih mestih. Z nikdar trudnimi rokami je nakopičil v skladiščih industrijskih izdelkov ter izval boj za odjemalce in za svetovni trg. Rodile so se periodične krize v proizvajanju, rodil se je imperializem v doslej nepoznatih oblikah in rodila se je svetovna vojna. Stroj in kapital sta na eni strani kopicila malemu številu posameznikov bajna bogastva na drugi strani pa razlatala velike množice ter jih suvala v najhujšo bedo. Do zadnjih konsekvenc sta pokazala absurdnost neomejene svobode individua, ki mu je sočlovek le objekt izkoriščanja. Danes silita človeštvo, da napravi konec absolutizmu kapitala in stroja in da začne sam urejevati njune zakone ter jih postavi v svojo službo.

Tako se pripravljata danes človek, da postane mesto sužnja — gospodar stroju, mesto igračice razvoja njegov voditelj, ki si bo ustvarjal sam svojo usodo ter jo zavestno vodil. Največ kar more dati vzgoja človeku v tej dobi na pot v novo bodočnost, je zopet to, — da ga navadi samostojno misliti in razsojati,

da ga usposobi za telesno in duševno delo za samostojno udeleževanje in samostojno ustvarjanje ter ima pri vzgoji tudi dovolj volje, da premaga vse ovire in dospe do cilja.

S tem pa je rešena le še polovica naloge. Krivice in izkušnje v današnjem družabnem redu nas učijo, da so še tolikšne zmožnosti le negativne sile, če se ne podredijo celoti in ne služijo človeštvu in družbi. Zato je tudi naloga vzgoje, da pripravi posameznika do tega, da podreja lastne interese interesom celokupnosti ter se zaveda dolžnosti napram bližnjemu in napram družbi. V ta namen mora gojiti v njem socialni čut ter vzbujati in razvijati vest, ki se ne bo dala preotiti ne zakonom kapitalističnega družabnega reda ne vladajoči meščanski morali, ki je najtesneje spojena z družabnim ustrojem, ne raznim cerkvam in konfesijam. Če hočemo človeka moralno in etično dvigniti, moramo razviti njegovo vest, ki bo vodila končno vendar že od kateronimnih do autonomnih dejanj. S probujeno vestjo se bo zbudila spet tudi ljubezen do bližnjega, ki jo mora vzgoja prav posebej negovati, kajti ona je edina solidna podlaga novi družbi in trden temelj novemu življenju, ki klije počasi pod sipinami današnje krize.

Nadaljevanje v torkovi, kongresni številki.

Srednješolski vestnik.

DR. P. STRMŠEK:

DOMAČA IN SVETOVNA KNJIŽEVNOST NA NAŠIH SREDNJIH ŠOLAH.

Avstrijski učni načrt je določal ona literarna dela, s katerimi so se morali seznaniti dijaki srednjih šol bodisi v šolskem ali privatnem štivju; posebna važnost se je polagala na nemško literaturo, le malo ozira je vživala druga svetovna (angleška, francoska) književnost; slovenska pa se sploh ni uvaževala. Gorenia dočiča so razumljiva nač iz mentalitete avstrijskih šolskih oblasti, ki so stale na stališču, da zadostuje za povprečnega izobraženca poznanje le nemške književnosti. V tem pogledu moramo sedaj nastopiti novo pot ter razširiti svoje obzorje kar najdalje, da si tako prisvojimo najodličnejše produkte svetovne kulture.

Gotovo mora tvoriti središče literarnega pouka jugoslovanska književnost. Poezija in drobni ter za literarni razvoj važni spisi spadajo v čitanko, za druge pa se naj uporabljajo izvenšolske izdaje, dokler nimamo šolskih, opremljenih s potrebnimi uvodi in opombami.

Res je, da so momentane razmere na književnem trgu velika ovira popolnemu razmahu literarnega pouka; a šolska uprava je nastopila pravo pot, ko hoče oživotvoriti, kar se že sedaj da oživotvoriti, za vse drugo pa hoče izdati le načrt v pričakovanju, da se bodo izbranih del lotili tem prej prevajalci in založniki in da bodo radi večje naklade tudi cena izdajam zmernejša.

V velikem delu pa se da pri dobri volji ta načrt že sedaj izvršiti. Večino literarnih del bo imela že šolska knjižnica ali jih bo morala vsaj v najkrajšem času dobiti. Ako se ta izvod izroči enemu dijaku v varstvo in se hkrati naroči razredu, da mora vsak poedinec tekom dveh mesecev knjigo prečitati, se bo to zgodilo prav gladko, ker bo imel brezdvomno tudi kak dijak dotično knjigo, se je poslužil sam in jo posodil tudi nekaterim tovarišem. — Ravno taki izvodi lahko služijo tudi pri šolskem štivju. Na mariborski gimnaziji pa je poleg tega kupilo Podporno društvo po več izvodov posameznih del ter jih izposojuje kakor prave učne knjige, tako da je s privatnimi izvodi za vsako klop najmanj en izvod na razpolago. Treba je le še, da izda šolska uprava enotne smernice, da na razpolago lažo. Treba je le še, da izda šol. uprava enotne smernice, da ne bo izbira del na raznih zavodih preveč raznolika.

Kakor že uvodoma omenjeno, se mora pri naš razmahniti kar najbolj tudi svetovno slovstvo. Vendar pa sem mnenja, da se s samim čitanjem izbranih del izvrši naloga šole do polovice. Mi vsi, ki smo se bavili z latinskimi in grškimi deli le na gimnaziji, moramo priznati, da se še pač spominjamo kakih epizod iz Homerija in Herodota, kake Horacijeve ode, a celotnega, četudi najskromnejšega pregleda grške in latinske književnosti nimamo, ker smo slišali kvečjemu živopis avtorjev, tako da nam je visela njegova doba takorekoč v zraku in je nismo mogli vstaviti v razvojni pregled. Upravičeno se bojim, da se godi ista napaka v moderni filologiji na naših srednjih šolah.

Radi tega nujno želim, da se sestavi sicer skromen pregled svetovne književ-

nosti, ki bi služil kot podlaga in pripomoček pri čitanju literarnih del; dijaku bi postalo delo razumljiveje in bi mu ostalo v spominu kot blesteča točka dotičnega kulturnega razdobja. — Naravno je, da bi tak pregled imel mnogo imen in letnic; upam pa, da bi ta imena in te letnice, ki so potrebne pač za umevanje kulturno-literarnega razvoja, ne bile v svoji celoti predmet mehaničnega učenja in učiteljevih zahtev. V takem pregledu bi naj bila podana tudi vsebina in označeni problemi zlasti še onih važnih del, ki jih v celoti ni mogoče obravnavati ali pa kojih prevodov še nimamo; pa tudi za dela, ki so nam na razpolago, bi bil v tem pregledu podan primeren uvod, ki bi mladino opozarjal na značilnosti in pozneje osvežil spomin na prečitana dela.

Iz gorenjega pa je tudi razvidno, da se morajo enako upoštevati tudi grška in latinska klasična dela, kajti realce in realni gimnazijec jih sploh ali le deloma pozna, dijak humanistične smeri pa le v posameznih in omejenih partijah.

Število za šolsko in domačo štivo predpisanih del kakor tudi literarni pregled bi narasla tako da ju je treba primerno razdeliti na več razredov; mišim si, da bi se predpisalo štivo za razrede od tretjega dalje, literarnemu pregledu pa bi se posvetila v zadnjih dveh razredih povprečno ena tedenska ura, ki bi se naj pridobila za materinščino nalašč v ta namen od nemščine, ki ima pri nas še enako število tedenskih ur kakor materinščina.

—sr Kongres srednješolskega prof. Udruženja v Sarajevu, ki se je vršil prejšnji mesec je pokazal, da se tudi vrste srednješolskega učiteljstva gibljejo čim bolj v smeri stanovskega organizatoričnega in duhovnega ujedinjenja. Stremljenje uprave je bilo v prvi vrsti usmerjeno, izboljšanje materijalnega položaja srednješolskih nastavnikov, zlasti tudi znano akcijo beograjske sekcije. Glavna uprava se je bavila nadalje z novim činovniškim srednješolskim zakonom ter okrepila vezi z bratskim češkoslovaškim in poljskim srednješolskim učiteljstvom. Drugetni, internacionalni profesorski kongres, ki je letos v Pragi, se vrši najbrž v Beogradu. — Profesorsko Udruženje šteje 2525 članov, od tega odpade na Srbijo 1486, Hrvatsko 424, Slovenijo 313, Bosno-Hercegovino 158 in Dalmacijo 144. Kongresa se je udeležilo 183 delegatov, med njimi 30 od ljubljanske sekcije. — Da se povzdigne interes za stanovska vprašanja, je treba misliti na stanovsko glasilo, ker je Nastavni vestnik le strogo strokovni list. — Pri volitvah so bili izvoljeni v glavno upravo: predsednik Jer. Zivanovič, podpredsednik Stj. Pavičič; odborniki: Mirko Popović, Pavle Stevanović, dr. Mih. Pavlovič, Pavle Rogič in Nedeljko Divac; namestniki: Fr. Vajda, Branislav Miljković in Jel. Ristić; v nadzorstvo: Mijo Petaj, Mih. Sevarlić in Aleks. Miletić. — Soglasno sprejeta kompromisna resolucija pozivlja ministra prosvete, da drži dano besedo in reši gmotno vprašanje srednješolskih nastavnikov do 1. septembra t. l. V nasprotnem slučaju nalaga kongres glavni upravi dolžnost, da podvzame v ugodno rešitev materijalnega stanja najenergičnejšo akcijo. — Pod energičnim vodstvom ravn. Markovića, predsednika sarajevske sekcije, se je rešil velik kompleks važnih stanovskih ter kulturnoprosvetnih vprašanj. Predlog, naj se uvede do celikrajevni za prvi razred srednjih šol spremeni izpiti je propadel. Na predlog splitske sekcije, kongres z ogorčenjem obsoja postopanje višjih oblasti, ki so zakrivila, da se v Dalmaciji in v Sloveniji honorar za nadure ni redno izplačeval. Kongres se izjavi proti otvarjanju srednjih šol tam, kjer ni zadostnega števila učencev, učnih moči in primerne šolske zgradbe. Srednješolski nastavniki odklanjajo nadzorovanje šolske mladine pri obližnih šolskih mašah. Soglasno se sklone, da mora biti vsak srednješolski učitelj član profesorskega društva, sicer se mora izjaviti proti njemu bojkot. Prihodnji kongres se vrši l. 1924. v Splitu. — Kongres v Sarajevu je dovršil mnogo in iniciativnega dela. Pokazal je, da se organizacija od leta do leta bolj konsolidira in da s tem raste tudi notranja sila in vrednost društva.

Vestnik meščanskih šol.

—c »Gradjanska škola«. Privremeni časopis Saveza udruženih nastavnika i nastavnica gradjanskih škola u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Izdaje: Savez udruženih nastavnika gradjanskih škola u Zagrebu; Urednik: Mita Djordjević, ravnatelj mešč. šole v Novem Sadu. Gradjanska škola izhaja v nedoločenih presledkih in stane za pos. šte. 12 Din. Čla-

ni Saveza dobivajo list brezplačno. Naročnino sprejema upravnik Drag. Humek, ravnatelj mešč. šole v Mariboru. — Izšla je prva šte. lista.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t. Poziv. V litijem polit. okraju se namerava ustanoviti tri podružnice »Sadjarskega in vrtnarskega društva«, in sicer: Za cel višnegorski sodni okraj eno, za Litio-Smartno in kraje onostran Save drugo, za Zagorje. Izake in kraje tostran Save tretjo.

Sadjereja, ta važna panoga kmetijstva, ki razmeroma z malimi stroški in trudom daje precej dohodkov je povsem vredna da se jej v bodoče posveča več pažnje in se zainteresira vse merodajne kroge zanj. V prvi vrsti našo inteligenco na deželi, posamezne kmetovalce in vse one, ki imajo soloh z misel in dobro vojo delovati v tej stroki.

Predvsem vabim cenjeno učiteljstvo, ki po svojem poklicu itak živi in deluje med kmetijskim narodom, da gre pri snovanju podružnic v svojem okolju podpisnemu na roko. Vsaka šola naj bo član tega društva. Članarina znaša letno 25 dinarjev zato se na dobiva uzorno urevanji strokovni list: »Sadjar in vrtnar« kot važno poučno čtivo za učiteljstvo, šolsko mladino in odrasle, ki bo vezan gotovo v okras vsaki šolski knjižnici.

Delamo na tem polju skupno ter dajmo predvsem priliko in dober zgled naš mladini, da se bode v svoji prid in lastni interes v bodoče intenzivneje zanimala za to koristno stroko, bo znanem izreku »Jablane, hruške in druge cepe, cepi v mladosti za stare zobe«. Pa tudi odrasli naj bi se porilieli z večjim veseljem te prekoristne kmetijske panoge.

Podružnica bode tudi imela nalogo v svojem okolišu zainteresirati občine in kraje šolske svete da bi se isti v bodoče bolj brigali za ureditev šolskih vrtov pri domačih solah ker le na ta način je učiteljstvu omogočeno z uspehom gojiti praktični pouk v sadjarstvu.

Treba bode pa tudi sčasoma gledati na to, da se napravi v okraju vsaj dvoje nepotrebnih drevesnic.

Našo inteligenco, predvsem učiteljstvo, kakor tudi posamezne zavedne kmetovalce vabim k vstopu. »V slogi je moč, iz malega raste veliko.«

Fr. Jereb,

okr. ekonom za litijski okraj v Višnji gor.

—t Kmetijsko nadaljevanje tečajev. Radovljiško uč. dr. je stavilo na pov. UJU sledeči prelog: Višji šolski svet skušaj odpraviti ponavljajo šolo, a mesto te naj vpletie kmetijsko nadaljevalne tečaje, ki naj bodo obvezni za deško in dekliško mladino od 14.—16. starostnega leta.

Vestnik upokoj. učiteljstva.

—up Kaj bo z upokojenci po sprejetju novega uradniškega zakona? Najhujše smo prizadeti z novo službeno pragmatiko upokojenci. Prevod na dinarske plače je bila prva socialna krivica, ki se nam je zgodila, sedaj pa je doseglo naše gorje vrhunec. Upali smo, da bomo z novim uradniškim zakonom dosegli svoje pravo, to namreč, kar so dale že vse druge države svojim upokojencem, toda prezrli so nas popolnoma. Člen 239 izključuje popolnoma stare upokojence in določa glede pokojnin sledeče: 1. Uslužbenici, ki so upokojeni pred uveljavitvijo novega zakona, ostanejo pri dosedanjih mirovinah in dokladah. 2. Uslužbenici, ki bodo v roku treh let penzionirani po novem zakonu, dobijo penzije po starem zakonu, izvzemši one, ki so popolnoma doslužili svoja leta. Vdovam in rodbinam umrlih državnih uslužbencev ostanejo tudi po novem zakonu le stari dosedanja prejemki, kakor določa čl. 240 uradn. zakona.

Vestnik zabavilj in učit. ženskih ročnih del ter gospodinjstva

—z Položaj zabavilj in učiteljic žen. roč. del je enak onemu upokojencev in po sprejetju novega uradniškega zakona ne bo boljši. Razlika v plači bo še večja; toda to ne ustvarja še take mizerije, kakor zakon o draginjskih dokladah, ki nas uvršča v člen 6 in nam jemlje pravico do stanarinskih doklad. Tam je glavna in temeljna krivica, ki je ustvarila naš mizerni položaj. Zato mora naša pažnja biti posvečena le onemu trenutku, ko se bo izpreminjal zakon o draginjskih dokladah, da se nam tam popravi nesocialna krivica, ki nam je bila pri zadnji uvrstitvi storjena.

Vestnik za učiteljski naraščaj.

TURNEJA PEVSKEGA ZBORA DRŽ. UČITELJIŠČ PO BOSNI, HERCEGOVINI IN DALMACIJI. OD 29. JUNIJA DO 15. JULIJA 1923.

Kar nenadoma se več je porodila misel, da bi peljal svoj pevski zbor na Jadransko morje. Utrdil je to misel o meni prof. Verbič, tedanji pokrovitelj podružnice F. S. na učiteljišču. Lotil sem se sam vsega dela, primerno reduciraj svoj pevski zbor, obletal vse mogoče urade, firme, ljudi, pisal, brzojavljaj, računal, pripravljaj koncertni program, prosil, vabil, se jezil, bodril, se zameril na sto krajih, pridobil sto prijateljev in končno sem se del s sedemdesetimi ljudmi 29. junija zvečer v vagonih, pripravljenih odriniti čez Gorjance v Karlovec in dalje. Dasi sem najenergičnejše zahteval, da zbor ne sme šteti več kot 50 članov, vendar se jih je navzlic vsemu mojemu otepavanju nabralo 70. Ko bi pokazal svežnje pisem, prošelj, brzojavk itd., ki sem jih s svojimi zvestimi »tajniki« napisal in prejel, ko bi premeril vse te kilometre poti, ki sem jih pred odhodom vlaka moral premeriti jaz in moji pevci, pa bi imeli vendarle še nejasen pojem pripravljajnega dela za turnejo. Pa vse to je bilo ob pol 11. uri zvečer 29. junija, ko se je vlak premaknil, pozabljeno. Gledal sem okoli sebe in videl veselo, živahne oči svojih mladih pevcev. Iskali so udobnih sedežev, razložili svojo prtljago, smejali se, posvajali se od svojih. Pridobil sem za turnejo dr. A. Šerka kot zdravnika, ki se je moji prošnji rad odzval, g. K. Lasbacherja kot blagajnika zboru, ki sem mu pred odhodom izročil v neomejeno gospodarstvo naših prihranjenih, izprošenih, podarjenih in izdosenjenih par tisoč dinarjev, g. Arnska, telov. učitelja iz Zagorja, gospo Št. Korbarjevo, gdč. Prestorjevo in gdč. Furlanovo kot gardedame, ter g. Deklevo, kot mojega glasbenega adlatusa, edinega tovariša iz učiteljišča, kajti vsi drugi so se vabili pev. zboru znali spretno izogniti. Izmed pevcev sem izbral najzdravejše, najkrepkejše ljudi, zavedajoč se prav dobro naporov in težav, ki so nas čakale; seveda pa tudi najboljše in najvstrajnejše pevce, katerih vsak posameznik je moral znati ves repertoar nameravanih koncertov brezuslovno na pamet. Jaz namreč pri nastopih note v rokah pevcev iskreno sovražim. Peti znaš samo takrat, kadar poješ na pamet! Prvi pogoj za sprejem v zbor in na turnejo pa je bila sveta obljuba brezpogojnega pokoravanja vsem mojim odredbam. Držati takihle 70 mladih, živokrvnih, iskrozdravih, komaj dozorelih mladenk in mladeničev krepko v rokah ni lahka reč, to mi lahko vsakdo veruje. Razum dveh, srečno končavših se disciplinarnih slučajev ni prišlo ves čas niti do najmanjše nerednosti. Seveda treba znati ob pravem času vajeti nategniti, pa tudi popustiti. V sledečem hočem objaviti samo svoje kratke zapiske s pota.

Karlovec

30. junija navsezgodaj.

Prva noč potovanja je minila. Umiavamo se pri vodovodu na zapuščenih karlovški železniški postaji, čakajoč na vlak Bakar - Zagreb. Zelenkastoblodi obrzi pričajo o prečuti noči. Dekleta sramežljivo z modrimj brisačami brišejo zaspale oči, fantje prešerno hodijo po postaji. Jutro oblačno. Vlak prihaja.

Zagreb

ob 8. zjutraj.

Vse ven! Treba prestej v nove vozove. Našo gručo obsujejo Sokoli-izletniki, »hrvatski« Sokoli, ki neprijazno gledajo na naše državno-barvne znake. Toda nič za to. Kdor more, prerije se v restavracijo, izpije osemindinarsko plehko kavo ali pa si odščipne del svojega provijanta. Moja prva pot je k postajenačelniku, k prometniku, k dežurnemu, k vozovnemu mojstru. Navzlic pravočasnemu uradnemu obvestilu in prošnji za separatne vozove dosežem le z grobo prijaznimi besedami po enournem beganju in izdatni zamudi vlaka dvoje posebnih vozov. Ne morem ravno reči, da so Zagrebčani vjudni in postrežljivi. Odhajamo.

Bosanski Brod

isti dan ob 5. popoldne.

Vožnja je bila, kolikor je to mogoče po teh prostranih, enakomernih in skoro nepreglednih ravninah, prijazna. V Sisku so naši fantje zapeli in zdi se, kakor bi vlak šel potem hitreje. Prišlo je do male diference med našim blagajnikom in železniškim sprevodnikom. Južna železnica daje ferijalcem namreč samo polovično vožnjo, a državna četrtinsko. Odtod ne-

sporazumljenje, ki je je plačala blagajnikova torba. Na postaji tu nas je čakal odposlanec Sokola, ki nam je na našo brzojavno prošnjo ljubezljivo preskrbel ceni obed v kolodvorski restavraciji. Restavrater se vjudno opravičuje, da nam obeda ne more dati celo — zastoji. Na vratih Bosne — slovenski župan, G. P., štajerski Slovenec, živeč tu že nad 30 let nam radevolje pomaga pri postajenačelniku, da dobimo troje vagonov do Sarajeva. A eden izmed teh vagonov nima najpotrebnejšega skrivnega koticčka. Žal, drugih vagonov, zopet navzlic pravočasnemu našemu obvestilu ni na razpolago. Pa, tudi to dobro. Bosanski Brod je malo neposebno čisto polturško mesto, s skrivnimi bosanskimi ulicami, z živino na cestah, z delitečmi krčmami, z jagnjetino in velikimi hlebi. Nastopa večer. Zasedemo svoje vagonne in vlak završi po svojem ozkem tiru v noč proti Sarajevu.

Sarajevo

1. julija, ob 7. zjutraj.

Minila je druga noč. Tema je zakrivala našo pot do zgodnjega jutra in neopaženo je bežala mimo nas reka Bosna in vse zanimive postaje do Vranduka, do Zenice.

Mladina je spala po svojih neudobnih vagonih, kakor mrtva, razmetana po klopih in po tleh, kakor drva. A ni je prebudiš inturo a prebudiš je ona litro z veselo, živo pesmijo. P'aniło je solnce izza gor in napačilo je krasen, poletni dan.

Tja do Sarajeva tiščala je radovedne oči naša mladina na svežehladne vagon-ska stekla ter gledala skakajajočo Bosno, zelene gore, vitke minarete, turška kopaljšča, belooblečene Bosanke in Bosance ter gladna jedla in pila od vsega, kar ji je skrbna domača roka pripravila na pot, Sarajevo! S pesmijo smo se pripeljali. Na postaji zastopnika »Slovenskega kluba«, ki ju naši iskreno pozdravljajo. A Sarajevo je za nas še danes nedotakljivo. Ili moramo do Mostarja, kajti v Sarajevu je do 9000 skautov in ni mesta niti za naša telesa, niti za našo pesem. Vedeli smo to že prej, vedeli smo pa tudi, da se iz Mostarja vrnemo sem nazaj. Po nemalem prerekanju z dežurnim mojstrom se mi posreči rekvirirati dva vagona, kajti tu je treba prestejti. Odtrgal sem se za minuto in izpil prvo turško kavo. Domenil sem se z g. H. zastopnikom »Sl. kluba« v ede našega prihoda v Sarajevo glede stanovanj, koncerta in vsega, kar je potrebno in vlak je že jel sopihati proti Mostarju. Do svidenja, Sarajevo!

Mostar.

Isti dan zvečer.

Krasna, divjeromantična, ki nima sebi enake, je ta vožnja od Sarajeva do Mostarja. Strme gore, nepregledni prepadi, sive gromade skal, drveča Neretva, južno solnce, fige, granatna jabolka, Kršna Hercegovina. Mladina nemo začudena molči in gleda. Tam v zadnjem vagonu sta dva Norvežana kinematografirala vso divjo pot. Pa je tudi vredna tega. Na Mostarskem kolodvoru narod. Proti nam se vsule večja gruča savnostno oblečenih gospodov, se predstavljaj, se smehljaj, pozdravljaj. G. Šimunc, predsednik UJU, Mursel Solejman, šol. nadzornik, Fr. Bruck, tajnik UJU, Djuro Kramer, Semir itd. itd. Vsi dobri, ljubeznivi, ki nas vze-mo pod svoje okrilje, nam stiskajo roke, pozdravljajo. Odzdravljamo in pevski zbor odda svojo vizitko z veselo zapeto pesmijo. Legitimira! smo se dostojno in Mostar zadovoljno kima. Prva pot v prenočišča. Dekleta v mohamedanski konvikti »Gajret«, fantje v konvikti »Prosvete«. Takoj nato v kopelj. To je kopališče, ki mu ga nima baje srednja Evropa para-Razkošno, široko, udobno, kraljevsko. Osvežili smo se po skoraj dvanedevni vožnji ter jo čili mahnilo po zanimivem Mostarju. Mostar, a ne Mostar je ime prastaremu mestu z rdečimi strehami, z neštevilnimi džamijami, z zeleno Neretvo in Radeboljo, z južnim solncem, z vročo »žilavko« in težko »batino«.

Ves čas našega bivanja hranili smo se na dokaj cen način v hotelu »Neretva«, ki ga nam je priporočilo ljubezljivo Mostarsko učiteljstvo. Da! Nikjer nam tudi učiteljstvo ni šlo tako iskreno in radevolje na roko, kot tu. Ono in g. Kramer, dobrodušen, ljubezniv, živahen Mostarski muzik aranžirali so nam oba koncerta, tako v dvorani hrv. pev. dr. »Hrvoje«, kakor drugi dan v hotelu »Neretva«. Naš prvi koncert je presenetil nas in Mostarčane. Šele sedaj smo se dodobra prepričali, da res nekaj znamo in da na to smemo biti ponosni. Vsi Mostarčani vprek so nam zatrijevali, da tako discipliniranega zboru in tako jasnotočnega, zvonkega in gibkega petja še niso nikdar čuli. Iz ošabnosti svoje rečem: Verujem! Nočevali smo v precej »živahnih« konviktih po